

בעלון זה נעסוק בתוכן שיעור מס' 663 במדרשת "ברנה יקצור", מיסודו של מ"ר הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל השיעור נמסר ברמת השרון ברחוב הקוצר 2, השבוע יתקיים השיעור ביום ד' בשעה 19:00. השיעור מועבר גם בזום, מספר הפגישה: 977999777, סיסמת כניסה: 777.

עלון מס' 551 שנה י"ב העלון מוקדש לע"נ מרכוס מרדכי בן רבקה ויוסף זצ"ל כ"ג טבת תשפ"ב

וארא - תוכן ענייני הפרשה

- א. הבטחת ה' על גאולת ישראל בארבעה לשונות גאולה.
- ב. ראשי האבות בשבטי ראובן, שמעון ולוי, ויחוס משה ואהרן.
- ג. מופת התנין לפני פרעה, ומטה אהרן בלע את כל התנינים.
- ד. **מכת דם** - כל המים נהפכים לדם: התראה, מכה שבעת ימים, ונסיון החרטומים.
- ה. **צפרדע** - צפרדעים שורצות ומקרקות ברעש גדול בכל מצרים: התראה, מכה, תפילת משה, הצפרדעים מתו, ותבאש הארץ.
- ו. **כינים** - כל עפר מצרים נהפך לכינים: אהרן הכה את עפר מצרים בציווי משה, "וַתְּהִי הַכְּנָם", וכשלון החרטומים לברוא כינים בעצמם.
- ז. **ערוב** - חיות בתערובת: התראה בבוקר תשחת הארץ, חוץ מארץ גשן - מושב בני ישראל. ופרעה אמר: "זבחו לה' בארץ", ומשה התפלל וסר הערוב, ויכבד לבו של פרעה.
- ח. **דבר** - הבהמות מתות: התראה, מות כל מקנה מצרים, וממקנה ישראל לא מת אחד.
- ט. **שחין** - פריחה בעור הגוף: משה (דרך נס) זרק פיה כבשן, והתפזר בכל מצרים, ויהי שחין באדם ובבהמה, ולא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה מפני השחין.
- י. **ברד** - גושי קרח ובתוכם אש יורדים מהשמים: התראה, ברד כבד מאוד אשר לא היה כמוהו במצרים, אש מתלקחת בתוך הברד וקולות מהשמים, שלח פרעה למשה שיתפלל, וכשיצא להתפלל מיד הפסיק הברד.

"הַנְּנִי מִמְטִיר פֶּעֶת מֶחֶר בְּרֵד פְּבַד מְאֹד אֲשֶׁר לֹא הִיָּה כְּמֵהוּ... (ט, יח) - ברד בלי עננים

וברש"י: כעת מחר - כעת הזאת למחר. שרט לו שריטה בכותל, למחר כשתגיע חמה לכאן ירד הברד. בספר 'באר יוסף' (לר' יוסף סלנט זצ"ל) כתב לחדש שמכת ברד היתה בלא עננים, ומוכיח כן מדברי רש"י אלו, שהרי אילו היו עננים, איך החמה היתה מאירה על השריטה בכותל שעשה משה בבית פרעה. ובספר 'תפארת תורה' (להגר"ש פינקוס זצ"ל) מביא לבאר זאת, שעניין העננים בעת הגשם הוא שכאשר בא שפע ברכה מן השמים הרי זו התקרבות עצומה של השם יתברך להשפיע ברכתו, ולכן צריך מחיצה של ענן שהעולם יוכל לסבול ההתקרבות הגדולה של הברכה, אבל במכת ברד שכל עניינה לא היה ברכה וקירבה כלל אין שם צורך בענן ולכן היה הברד בלי ענן אלא ירד מן השמים. [הרב צבי וינברג - קב ונקי']

"וַיִּבְלַע מִשֶׁה אֶהְרֹן אֶת מִשְׁתָּם" (ז, יב)

ממטה אהרן למדים תחיית המתים, המטה עץ יבש ונעשה בריה חיה. כל שכן כשיש גוף ורוח שהקב"ה יחיה אותם. [ה'זוהר' הקדוש]

999 תפ"ב

כתוב במדרש (שמות רבה ב, א) אמר רבי יוחנן: עשרה לשונות נקראת תפילה ואלו הן: שוועה. צעקה. נאקה. רנה. פגיעה. ביצור. קריאה. ניפול. ופילול. ותחנונים. ואחת מלשונות התפילה - 'נאקה', מופיע בפרשתנו (ו, ה): "וְגַם אֲנִי שְׁמַעְתִּי אֶת נְאֻקַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". מובא בגמרא (יבמות סד. וכן סוכה יד.): אמר רבי יצחק, מפני מה היו אבותינו עֲקָרִים, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. ואמר רבי יצחק, למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר, מה עתר זה שמהפך התבואה בגורן ממקום למקום, כך תפלתן של צדיקים מהפכת מידותיו של הקב"ה ממידת רגזנות למדת רחמנות. וכן מובא במדרש (רבה בראשית מה, ד) למה נתעקרו האמהות, רבי לוי בשם רבי שילא דכפר תמרתא ורבי חלבו בשם רבי יוחנן אמרו, שהקב"ה מתאוה לתפילתן ולשיחתן. ועוד מובא במדרש "ילקוט שמעוני" (פרשת לך לך רמז ע"ח): הייתי עובר ממקום למקום ומצאתי זקן אחד, אמרתי לו: רבי, מפני מה בעלי בתים בישראל נעצרים על הבנים, אמר לי: בני, מפני שהקב"ה אוהבן אהבה גמורה כדי שירבו רחמים לפניו.

מתבאר ממאמרים אלו היפך דעת ומחשבות בני אדם. שהעולם חושבים כי התפילה היא אמצעי להשיג תכלית את מה שחסר לו לאדם, וע"י בקשותיו ותפילותיו אל ה' יושג התכלית המבוקש. אבל האמת נהפוך הוא, התפילה היא עצם התכלית הנרצה והמבוקש מה', והחיסרון שיש לו לאדם שמחמתו הוא מתעורר להתפלל אל ה', הוא רק האמצעי שהמציאו והולידו הבורא יתברך כדי לעורר את האדם להתפלל, שזו התכלית בעצם.

וכבר העיר על יסוד זה האר"י ז"ל ("שער המצוות" בהקדמה דף א'): 'בעת שמתפלל לפניו יתברך על איזו שאלה מהשאלות, כמזונות ועושר ובנים, לא יתפלל לסיבת עצמו שצריך לשאול אותה השאלה, אלא לקיים מצוותו יתברך שצונו ונצטוונו להתפלל אליו בעת צרותינו, להורות כי הוא אלוקינו ואנחנו עמו ועבדיו, ואליו עינינו תלויות "כְּעֵינֵי עֲבָדִים אֶל יְדֹ אֲדוֹנֵיהֶם" (תהלים קכג, ב), וישים כל בטחונו עליו'.

והדברים נפלאים למי שישכילם ויבינם ויידע איך להתייחס אליהם למעשה, ולהתנהג כך בכל ניסיונותיו, אדרבה, ע"י זה ימצא האדם מרגוע לנפשו בהתברר לו שכל ניסיון וחסרון וסבל שיש לו בעולם הזה, שעליו מתעורר להתפלל אל ה', זהו סיבה שלוחה לו מאת ה' יתברך כדי לעורר אותו לתפילה, שע"י שיתפלל, יצא לפועל תכלית הכוונה באותו ניסיון שהושם בו, דהיינו הזדמנות להורות ולהוכיח שאכן הוא מאמין באמונה שלימה בבורא יתברך שהכל מאתו. והוא פלא עצום, וחיידוש נפלא. ובמילים אחרות יוצא פירוש כוונתם ז"ל, שה' יתברך חפץ יותר בתפילות שלנו, מאשר שיהיו לנו בנים, ואם כך רצונו, חייבים אנו לקבל גזירותיו באהבה, ולמלאות רצונו וחיובנו אליו, שאנחנו עבדיו ונבראנו לעובדו, וזה כל האדם. אלא שמכל מקום הרי אמרו שהתפילה היא פְּעֻתֵר המהפכת התבואה בגורן ממקום למקום, כך התפילה מהפכת מידותיו של הקב"ה ממידת רגזנות למידת רחמנות. לכן אל יתייאש אדם מהרחמים, כי כמו שהתפילה היא התכלית בעיני ה', כך רצונו לקבל התפילות. וכעשינו כל המוטל עלינו בזה דינו בכך, שעצם ההשתדלות הוא התכלית, אבל ההצלחה שהיא התוצאה, היא ביד ה', והטוב בעיניו יעשה. וכתוב בגמרא (ברכות י.) רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו: אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם - אל ימנע עצמו מן (בְּקֻשָּׁת) הרחמים.

"והוצאתי... והצלתני... וגאלתי... ולקחתי"

(ו, ו-ז) - **ארבעה לשונות של גאולה**

הנה קבעו חכמים ד' כוסות בליל פסח כנגד ד' גאולות שנאמרו במצרים 'והוצאתי והצלתני וגאלתי ולקחתי'.

חכמינו הראשונים דנו מדוע תיקנו דווקא כוסות, ולא לחמים או קערות. ופירש ר"ח פלטיאל: מצינו בירמיה לגבי פורענות אומות העולם ד' כוסות יין, ג' כתובים ואחד לעתיד, לכן תקנו ד' כוסות יין גבי גאולה.

ויש כתבו: תיקנו כוסות, כי יין מורה על חירות, שאין אומרים שירה אלא על היין. [אוצר מפרשי התורה]

"מקצר רוח ומעבדה קשה" (ו, ט)

מה גרם לקוצר רוח ועבודה קשה, שמחמתם לא שמעו אל משה? - רבנו אברהם אבן עזרא כתב: קצרה רוחם מאורך הגלות ומעבודה קשה שנתחדשה עליהם.

הרמב"ן כתב, "קוצר רוח" - הוא פחדם שלא יהרגם פרעה בחרב, "ועבודה קשה" - הוא הדוחק שהיו הנוגשים דוחקים בהם, ולא יתנום לשמוע דבר ולחשוב בו.

הגר"א פירש "עבודה קשה" - היא עבודה בחומר ובלבנים, ו"קוצר רוח" - הוא מה שהוסיף פרעה שילקטו לבדם הקש, אף שהיא מלאכה קלה, היא גרמה לקוצר רוח שלא נשאר להם פנאי לנוח מהעבודה הקשה. [אוצר מפרשי התורה]

"ואני ערל שפתים" (ו, יב)

כתב רבנו אברהם אבן עזרא, אף על פי שהבטיחו ה' "ואנכי אלהי עם פיך" (שמות ד, יב), אין הכוונה שיוסר ממנו לעולם כובד לשונו, אלא שיהיה כן לעת הצורך, או שיעזרהו שלא יהיו בדבריו אותיות הקשות על לשונו, אך ההבטחה היתה רק על הדיבור הראשון שדיבר לפרעה, ועל הדיבורים האחרים חשש משה שעליהם אהרן צריך להיות לו למליץ, ומפני כן חשש לדבר לבדו לפרעה.

וכתב הרמב"ן, אף על פי שכבר טען משה שהוא כבד פה, חזר כאן שוב על טענה זו, כיון שבתחילה השיב לו ה' על טענתו, שאהרן ידבר אל העם, וכך היה, ורק עתה ציווהו ה' לדבר לבדו, תחילה לעם והם לא שמעו לו, ועתה לפרעה, לכן טען עתה שאינו יכול לדבר מפני שהוא ערל שפתים. [אוצר מפרשי התורה]

"וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצוהו אל בני ישראל" (ו, יג) - להיות סבלן

מובא במדרש (רבה ז, א): בני טרחנין הם, על מנת כן תהיו מקבלים עליכם. ואפשר כמו שאמרו במדרש (שם לפני כן ו, ה), "ולא שמעו אל משה" (ו, ט), שהיה קשה עליהם לפרוש מעבודה זרה, וזה עבודה קשה. עם כל זה "ויצוהו אל בני ישראל", אמר לו הקב"ה למשה: ראה שאני להוט אחר גאולתם, והם קשה עליהם לפרוש מעבודה זרה, ועם כל זה אני סבלן ואיני כועס, אדרבה אני להוט לגאלן.

כן אתה, אפילו שיטריחוך - תלמד ממני שתסבול משאם ולא תכעס עליהם, כי בני הם, אף על פי שהם עובדי עבודה זרה והם משחיתים - קרויים בנים.

והזהרה' הקדוש כתב אמר רב יוסא, למה נסמך לכאן "אלה ראשי בית אבותם", אלא אל הקב"ה למשה: דבר עם בני ישראל בנחת, שאף על גב שהם יושבים בעבודה קשה - מלכים בני מלכים הם.

"ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבדה קשה" (ו, ט) - הדרך לגאולה

ה'חתם סופר" זצ"ל מבאר, שעומק שעבוד מצרים היה בכך שבני ישראל איבדו את הציפיה לגאולה ולכניסה לארץ ישראל. הם היו כה שקועים בצרות השעבוד, עד שאיבדו את הציפיה.

בעל ה'נתיבות שלום' (הרב שלום נח ברזובסקי, האדמו"ר מסלונים) עמד על כך שמתחילת פרשת מקץ עד לפסוק "לישוועתך קויתי ה'" (מט, יח), לא הוזכר שם ה' שהוא מידת הרחמים אלא שם "אלוקים" שהוא מידת הדין. וזאת משום שפרשיות אלו עוסקות בגלגוליו של יוסף שבעקבותיו ירדו יעקב ובני ביתו למצרים והחל השעבוד, ודבר זה נובע ממידת הדין. ועתה טרם מותו ביקש יעקב אבינו למסור לבניו את מפתח הגאולה, ועל כן הורה להם שחרף היסורים והצרות שיהיו מנת חלקם בשיעבוד מצרים לא יתייאשו ולא תיפול רוחם, אלא "לישוועתך קויתי ה'", כי כל עוד שתתנוצץ בקרבם התקוה שיום יבוא ויגאלו, אכן יזכו באחריתם לגאולה שלימה, אך אם ח"ו יאבדו את התקוה לא יזכו לכך.

חז"ל אומרים שכל אלו שלא רצו לצאת ממצרים מתו במכת חושך. והנה זה פלא, וכי כל כך היה טוב להם בשיעבוד מצרים וזריקת הילדים ליאור?! אם כן, מדוע חפצו להישאר? לאור האמור יש לומר שהכוונה בזה שלא רצו לצאת היינו שלא האמינו שיום יבוא ויגאלו, וכיון שלא ציפו לגאולה ואיבדו כל תקוה לא זכו לצאת ממצרים ומתו במכת חושך! הבט וראה מה שפירש הרא"ש בפרשתנו (י, כב) מדוע לא מתו דתן ואבירם בשלושת ימי האפילה במכת חושך כדרך שמתו כל רשעי בני ישראל בשלושת הימים הללו - כי אף על פי שהיו רשעים לא נתייאשו מן הגאולה.

על פי זה יובן המסופר בתלמוד (גיטין נח.): "מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי. אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים, יפה עיניים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים. הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר: 'מי נתן למשסה יעקב וישראל לבזזים?' ענה אותו תינוק ואמר: 'הלוא ה' זו חטאנו לו ולא אבינו בדרכי הלך, ולא שמעו בתורתו'. אמר: מובטחני בו שמורה הוראה בישראל, העבודה! שאיני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו. אמרו, לא זז משם עד שפדאו בממון הרבה, ולא היו ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל. ומנו? רבי ישמעאל בן אלישע" (נכדו של רבי ישמעאל כהן גדול).

ויש להבין, מדוע ציינה הגמרא שסיפרו לרבי יהושע שהילד יפה עיניים וטוב רואי, וכי אם לא היה נראה טוב לא היה צריך לנסות לעזור לו? אלא היתה זו תקופת החורבן, בה היו שבויים רבים מצפים לישועה. וכששמע רבי יהושע שעל אף כל צרותיו שומר הילד על מראה טוב, מסודר הוא בהופעתו ואין עיניו כבויות, אלא הוא יפה עיניים, כלומר עיניו מביעות במבטן שמחת חיים, הרי אות הוא שילד זה, שעל אף מצבו אינו שוקע בעצבות ודיכאון, הינו בעל אמונה וביטחון בה', ואינו ככל הילדים. ילד כזה, אמר רבי יהושע, יש להתאמץ עבורו יותר מהרגיל. משום שעתיד להיות אדם גדול. ומשום כך הלך לבודקו. וכשמצא לפי תשובתו כי ספוג הוא בתורה ויראת שמים, והשיב מתוך בית הסוהר לאדם העומד בחוץ, בפסוק שיש בו הצדקת הדין וקבלת עול מלכות שמים, אמר רבי יהושע: מובטחני בו שמורה הוראה בישראל, ונשבע שלא יזוז משם עד שיפדהו בכל סכום שידרשו עבורו. הרי לנו שאדם המרגיל את עצמו לחיות מתוך אמונה וביטחון בה' יתברך, וגם בתקופות קשות אינו נותן לעצמו לשקוע ביאוש, זוכה לשמחת חיים תמידית, ובנוסף גם לישועות גדולות. [הרב זמיר כהן]

באדמת ארץ הקודש לפחות חתיכה קטנה מגופי. זאת הסיבה שחתיכתי זה עתה חלק מאצבעי, ואני מבקשת ממך מאוד שכשתעלה לארץ ישראל תדאג שיקברו את החלק הזה באדמת הקודש", סיימה הרופאה.

את הסיפור הנוראי הזה סיפר העולה החדש לרב שטנצל, והנה לפנינו מסירות נפש יהודית בהתגלמותה!

הסיבה שפניו זעופות, הוסיף הרב שטנצל ואמר, היא מפני שלאחר שקברנו את חתיכת האצבע של הרופאה היהודיה, לא ידענו האם להקים שם מצבה קטנה ולחרוט בה את הסיפור הנ"ל, לאות ולעדות על מסירות נפשם של בנים לאביהם שבשמים, או שמא אין לעשות זאת, היות והרופאה עשתה את שעשתה - באיסור, שכן היא עברה על איסור חובל מדאוריתא! השבנו לו שלדעתי הדבר מותר, שכן מצאנו כמה דוגמאות שחכמינו עשו סימנים לזכור את מסירות נפשם של יהודים, למרות שהדברים עצמם נעשו באיסור. הדוגמא היותר מפורסמת היא זו של שער ניקנור. כיון שלא רציתי להכריע בעצמי בשאלה זו, עליתי אל מר"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שאמר לי שאין להשוות בין המקרים. שכן, ניקנור היה מחויב לעשות את מעשהו, שהרי אלמלא זאת, היה נוצר חילול השם גדול, וזלזול בבית המקדש, שהיו האנשים אומרים 'איך קרה שהקרשים שהיו מיועדים למקום שנעשו בו עשרה ניסים נאבדו', אבל הרופאה לא היתה מחויבת לעשות את מה שעשתה.

מר"ח לא אמר לי מה לעשות באשר לעניין המצבה. כששאלתי על כך את גיסי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, אמר להקים לה מצבה, 'כי זה מגיע לה בגלל מסירות הנפש הגדולה'. [גיליון "קול ברמה" - "אור השבת"]

”וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וַיִּצְוֶם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרַיִם” (ו, יג)

וברש"י: ציווים עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם. דברים נוראים כתב על כך ה"חתם סופר" וזה לשונו: נראה שרצה להזהירם שלא יבזו המלך, ויתכפרו לו עוונותיו, ולא יבואו המכות עליו בדין. נורא למתבונן. אם פרעה הרשע העומד ומשעבד שישים ריבוא מבני ישראל - בעינויים קשים ומרים, ובדין הוא שילקה אפילו הכי בזכות ביזיון מועט - שלא ינהגו בו כבוד כראוי ייפטר מהמכות, ק"ו בן בנו של קל וחומר במקרה שלנו - אף מי שאינו במצב הראוי ועדיין רחוק הוא מלהיות פרעה, על ידי שמבזים אותו ושותק יסיר מעליו כל מיני יסורים וחולאים רעים.

סיפר נכדו של מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, הרב גדליהו הוויגסברג שליט"א: פעם אחת, יהודי שהגיע לפני יותר מעשר שנים עם לבוש ירושלמי, אמר שיש לו משהו אישי, בחוץ הוא אמר למישהו, הייתי נהג של רכב שזרק עליו פשקווילים, אבל כשהוא נכנס לחדר, הוא היה לבד ודיבר בקול ואז שמעו אותו אומר בבכי, אני הדפסתי ואני הייתי הנהג וזרקתי. והוא אמר נולד לי ילד בשנה האחרונה והוא עבר כבר 7 ניתוחים בלב... (הרב שטיינמן אמר לי פעם אנשים באים לבקש ממני מחילה כסדר לפעמים נזכרים כבר מאוחר... עם כל הענווה...) הרב שטיינמן ניגש לארון ספרים הוציא ספר "שערי הקדושה" (חלק א' שער ו') והקריא לו: אם שכל היה לך לחפש מישהו שיצער לך כי חיים אני מחפש לך... האיש ביקש סליחה והרב אמר לו: "אני מוחל לך, אני מוחל לך!" כשהוא היה ליד הדלת הוסיף בחיוך: "אבל לאחרים אל תעשה את הטובה הזאת..."

”וְשָׂרֵץ הַיָּאֵר צִפְרָדְעִים וְעָלוּ וּבָאוּ בְּבֵיתְךָ וּבַחֲדָר מִשְׁכַּבְּךָ וְעַל מִשְׁתְּךָ וּבְבֵית עַבְדֶּיךָ וּבְעַמְּךָ וּבְתַנּוּרֶיךָ וּבְמִשְׁאָרוֹתֶיךָ” (ז, כח)

מסירות נפש נלמד מהצפרדעים - סיפור

מובא בתלמוד (פסחים נג:): דרש רודוס איש רומי, מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מהצפרדעים, ומה צפרדעין שאין מצווין על קדושת השם, כתיב בהו "ובאו ועלו בביתך ובתנוריק ובמשארותיך", אימתי משארות מצויות אצל תנור, הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווים על קדושת השם על אחת כמה וכמה.

בספר ה'פרנס' (לרבי משה פרנס זצ"ל תלמיד מהר"ם מרוטנבורג, סימן קכה) מביא בשם ספר ה'מקצעות' (לראב"ד זצ"ל): מי שנהרג על קידוש השם ועל יחוד השם יתברך בין בשעת השמד בין שלא בשעת השמד, כגון שאמרו לו גויים עבוד לעבודה זרה ואי לא קטלינא לך, ומסר עצמו למיתה ונהרג או נצלב או נשרף על קידוש השם, כיון שקידש השם בגופו ובנפשו כל ישראל חייבין לקרוע עליו ולהתאבל עליו ולהספידו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ואשתו לא תינשא עולמית משום כבוד שמים ומשום כבודו, ואם נשאת לא תצא (וכן מובא בש"ת מהר"ח אור זרוע סי' יד).

ועוד שמעתי לבאר מה שכתב ש"אשתו לא תנשא עולמית", שהטעם הוא משום שרצו לחזק ענין מסירות נפש על קידוש השם שהיה מצוי בזמנם הגזירות הנוראות בארצות אשכנז, ולכן חיזקו זאת על ידי שאמרו שאשתו לא תנשא עולמית, למען ישמעו ויראו שבעלה של זו קידש את השם (הרב צבי וינברג - קב ונקי).

את הסיפור הבא סיפר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: יום אחד פגשתי את הגר"ש שטנצל זצ"ל, מייסד לימוד 'במשנה היומית', ופניו זעופות. כששאלתי על מה ולמה, סיפר לי, שבתקופת תפקידו בחברה קדישא בתל אביב, הגיע לפניו מקרה נורא, והוא אינו יודע כיצד לנהוג בו.

המדובר היה בתקופה שבה עדיין שלטו הקומוניסטים ברוסיה ולא התירו ליהודים לעזוב את המדינה, ולעלות לארץ ישראל. והנה, מספר לי הרב שטנצל, הבוקר הגיע למשרדי החברה קדישא עולה חדש מרוסיה, שקיבל מהשלטונות הסובייטים היתר עליה חריג ומגיש לי צנצנת קטנה... כששאלתי אותו מה יש בתוך הצנצנת, הוא מספר לי שביום האחרון ששהה עדיין ברוסיה, מתקשרת אליו רופאה יהודיה בשם שפירא ומבקשת שיסור למרפאתה. הגעתי אליה, מספר העולה החדש לרב שטנצל, ואז היא מבקשת שאמתין מעט...

רופאה יצאה מהחדר, ולאחר כמה דקות חזרה עם תחבושת מדממת על אחת מאצבעותיה ומגישה לי את הצנצנת הקטנה הזו ובה מונחת חתיכה מתוך האצבע.

הרופאה היתה נתונה בהתרגשות רבה, ואמרה לי שהוריה גידלו אותה על ברכת אהבת ארץ ישראל, ועוד כשהיתה ילדה קטנה סיפרו לה על גדולי האומה שרצו לחיות ולהיקבר בארץ הקודש. "לחיות בארץ ישראל אני כבר לא אזכה", אמרה הרופאה היהודיה תוך שהיא מליטה פניה בבכי נסער, "לכן אני רוצה לזכות ולהיקבר בה. וכיון שיודעני שגם בכך לא אזכה, שהרי איך יוציאו לאחר מותי את גופתי מרוסיה הסובייטית, הנני מעוניינת שיקברו

וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נֶאֱמַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרִים מַעֲבָדִים אֲתֶם וְאֶזְכֶּר אֶת בְּרִיתִי (ו, ה)

בימי שהותו של רבי יצחק זילבר זצ"ל במחנה העבודה הרוסי, המצוי בערבות סיביר הקפואות, היה מוגיע את מוחו ללא הרף כיצד יוכל לעשות את רצון ה' בשלמות ללא סייג. הבעיה העיקרית היתה, כמובן, כיצד יוכל לשמור שבת כאשר מוטלת עליו עבודת פרך במשך שבעה ימים בשבוע.

וכך הוא מספר: כאשר הגעתי למחנה, התקרבו אלי שני אסירים. אחד מהם שאל אותי ביידיש: "א-איד" (יהודי)? "כן", עניתי. והוא המשיך לשאול: "במה אוכל לעזור לך?" עניתי: "איני רוצה לעבוד בשבת". "טוב", אמר לי, "ביום שישי בשעה שש בערב תגיע למקום זה וזה, ותקבל אישור מחלה". שמחתי מאוד, אך למעשה לא השתמשתי באישור זה. מדוע? כי בשבת הייתי בבית החולים...

וכך היה המעשה: בבית המאסר הפנו אותי לעבודת חטיבת עצים. יחד עם חבריי לעבודה היה עלינו לסחוב בולי עץ ולסדרם בערימה. כדי להניח בול עץ, היינו צריכים, אני ואדם נוסף, לעלות על קרש צר עד לפסגת הערימה, הוא בצד זה ואני בצד האחר. העלייה הייתה חדה, ואני, שחששתי פן אפול, הלכתי בזהירות רבה. חברי לעבודה הבחין בכך, וברגע שדרכתני על הקרש החל לרקד, על מנת להגביר את פחדיי. כך עשה ביום שלישי וביום רביעי. ביום חמישי איבדתי לפתע את שיווי משקלי, ונפלתי יחד עם בול העץ. שלושה שבועות שהיתי בבית החולים של הכלא, עובדה המעידה על חומרת פציעתי, שהרי איש לא שהה שם "סתם". עד היום לא חזרה ידי השמאלית לתפקד כראוי. שכבתי חבוש על מיטת בית החולים, אך הייתי מאושר! אני חופשי מעבודה במשך שלוש שבתות! אילו מצאתי אוצר של מיליון דולר, ספק אם הייתי מאושר באותה מידה...

אך שלושת השבועות חלפו, ומועד שחרורי חל דווקא סמוך לשבת... מה אעשה? באותה שבת, בעת שהכריחו אותי לעבוד, טענתי כי ידי עודנה כואבת. ראש המשמרת פנה אל הרופא, והלה טען: "אם שחררתי אותך, סימן שיכול הוא לעבוד". הדברים הללו הכריעו את הכף לרעתי, וראש המשמרת החל להכות אותי.

ברחתי אל הנהר (שזרם בתוך שטח המחנה) והסתתרתי בסירה שבורה, אחת מהסירות הרבות שעמדו על גדות הנהר. בשעה 12, כשכולם הלכו לאכול ארוחת צהריים, הגיעו לאוזני דבריו של אחד האסירים אומר לחברו: "ראה, מישהו שוכב בסירה". הייתי אובד עצות. מה אעשה? הרי בעוד רגע יגלו אותי! והנה, ראיתי מספר אסירים הצועדים לקראתי, וביניהם סמיון סמיונוביץ' לוקצקי, היהודי שהבטיח לי לפני השבת הראשונה אישור מחלה. הוא היה די מרוחק ממני, אך בטווח שמיעה. ידעתי כי הוא מאודסה, והנחתי כי הוא מבין יידיש. לחשתי לעברו: "סמיון סמיונוביץ', פארקלאפ זעי דעם קופ!" ("נסה לבלבל להם את המוח!") מטרת הייתה לגרום לכך שלא ישימו לב אליי.

בתגובה שמעתי מיד קול צלול: "דרך אגב, הופיע היום בעיתון מאמרו של סטלין הגדול (לאסיר לא היתה רשות לקרוא לסטלין 'חבר') בנושא: 'בעיות כלכליות בבניית חברה סוציאליסטית'. איזה עומק מחשבותי! רוצים שאקרא לכם?" וכי יכול היה מישהו להעז ולסרב? הכל עצרו, וסמיון סמיונוביץ' החל לקרוא ואף להוסיף דברי פרשנות. ופתאום הגיעו לאוזניי המילים: "כפי שמעיד הפתגם בלטינית 'תתחבא במקום אחר'". הוא המשיך לקרוא, והכל האזינו לו בריכוז. בעת שהסיט את תשומת ליבם, יצאתי חרש מהסירה, עברתי כמאה מטר והתחבאתי בסירה אחרת. היה זה ראשית הסתיו וגשם ירד כל העת. שעות רבות נאלצתי לשכב כך מבלי להרים את ראשי, חששתי שיראו אותי.

יום העבודה הסתיים. ברבע לחמש נשמעה צפירת הסיום ואני עדיין שוכב בסירה. לא שמעתי דבר. לא הרחק ממני העמידו את האסירים בטור וספרו אותם - אחד היה חסר. החלו בחיפושם ולאחר 45 דקות מצאו אותי בתוך הסירה. 45 דקות עמדו האנשים חשופים לגשם ולקור. בחדר האוכל הלך האוכל הנכסף והתקרר. כל אחד מהם מוכן היה לקרוע אותי לגזרים כאשר מצאו אותי...

"בגלל היהודון הזה עמדנו זמן רב כל כך בגשם ואף איחרנו לחדר האוכל!" חשבתי לעצמי בחרדה: 'זוהי רק השבת הראשונה! ומה יהיה בשבתות הבאות'? באותו ערב אמרתי שליחות של ערב ראש השנה. כל מילה יצאה מפי בכוונה כה גדולה, כפי שהתפללתי אולי רק פעם אחת בחיים - היה זה בסטולביטשי, בעת שתעייתי בדרך המושלגת וקפאתי בקור. כעת, התחננתי לה' שיראה לי דרך כלשהי כדי לפתור את מצוקתי. ושוב נוכחתי בחוש כי יש א-ל שומע תפילות. כאשר סיימתי את התפילה, יצאתי החוצה ופגשתי את קולקה, מי שהיה אחראי על חלוקת תפקידי העבודה. פניתי אליו: "שמע, קולקה! כפי שראית, איני מצליח לעבוד עם בולי עץ. רוצה אני עבודה אחרת".

הוא שאל אותי: "איזו?" סמיון סמיונוביץ' לוקצקי היה זה שלימד אותי בעבר מה עלי לבקש. "בכל עבודה", כך נהג לומר, "אם לא תמלא את חלקך בשבת, תעכב אחרים. עליך למצוא עבודה בה לא תהיה תלוי באיש. והעבודה היחידה מסוג זה היא להביא מים (לא הייתה במחנה מערכת מים מסודרת). אמנם הבאת מים ל-3,000 אנשים היא עבודה מפרכת, המיועדת לחמישה גברים, אך אם תעשה אותה לבד - תצליח איכשהו להתחמק בשבת". על כן, כאשר שאל אותי קולקה במה רוצה אני לעבוד, הייתה תשובתי המיידית: "ברצוני להביא מים". "ומה ארוויח מכך?" שאל. "25 רובל", אמרתי לו, ומיד הגשתי לידי חמישה עשר כמקדמה. מאותו ערב הייתה לי הזדמנות שלא לעבוד בשבת! תפקיד הבאת המים למחנה, ליווה אותי עד לסוף תקופת מאסרי.

[מתוך 'להישאר יהודי' - רבי יצחק זילבר זצ"ל]

בברכת התורה

דון ברינה

"לְאֲדָם מְעַרְכֵי לֵב וּמַה' מַעֲנֵה לְשׁוֹן" [משלי טז, א]

לעילוי נשמת מו"ר אבי: יעקב בן רחל וצדוק מרת אימי: שרה-סרח בת שמחה ויוסף מרכוס מרדכי בן רבקה ויוסף: דינה בת שרה נפתלי בן רוח: סמי בן שמחה: גורג' בן שמחה רבי מאיר בן אשר: יוסף חיים בן לאה: יהודה בן טובה שלמה בן זוהרה: יעקב בן סאלם: חיים בן דוד ורחל אשר מסעוד בן זוהרה: רחמים בן האור אברם: אפרים בן ציון ורבקה: עופר בן יחיא: דויד (רוליה) בן שמחה משה אהרן בן מאיר יצחק: מאיר בן שמחה: שמעון בן רחל בן זינו מינה בת מרדכי שמואל: יפה נדרה בת נעימה: רוח בת שמעון מרים בת עזיה: כתון בת חביבה: אהובה (דייז) בת טובה חיה בת יוסף: רחל בת חנה: חנינה בת כמיהה

להצלחת: אריה (לאון) בן מלכה: אליעד יעקב, הדס-הודיה תמר ועל בני פאולה
זיווג הגון: זרבה בת אטו: ג'ימי שמואל בן אסתר: נעמה בת אסתר: יצחק בן חיה
רחל בת זרבה: עדינה בת שמחה: אלקנה רחמים בן איריס: בתיה בת אסתר

לזרע של קיימא:

יהודה יחזקאל יוסף בן רחל מרים נפתלי שלמה בן לאה: ליאור בן דינה שושנה רייזל בת מינה: שירה בת שושנה מיטל בת לולו: ליאת בת ויקטוריה שמחה צביה בת רחל: יובל בן שלומית רחל בת חיה: עדי בת מזל

לרפואת:

הרב מאיר טיים בן כמסאנה שליט"א יעקב ישראל בן גלית: אריאל בן אביגיל מנחם בן עליזה: שמעון בן רחל: אברהם בן אנט אורטל בת גלית: ויקטוריה בת שרה: זולית בת חנה פאולה בת דינה: גלית בת רות: מרים קות בת רבקה אילה לאה בת ציפורה: שושנה בת שדרה רחל בת נארה: רות בת לינה: טרית בת רחל

להזמנות, להקדשות ולתרומות בסלולרי - 050-3828752

או במייל: Ronbarina@gmail.com

כתובת: רח' הקוצר 2 רמת השרון

מצוה לתרום מכספי מעשר לזיכוי הרבים

ניתן לשלוח צ'ק לכתובת: רח' הקוצר 2 רמת השרון